

Οἱ ἀποφάσεις τοῦ Α' Συνεδρίου τῆς ΕΦΕΕ

Συνῆλθε στὴν Ἀθήνα τὸ Α' συνέδριο τῆς Ἐθνικῆς Φοιτητικῆς Ἐνώσεως Ἑλλάδος (ΕΦΕΕ). Μεταξὺ τῶν ἄλλων προβλημάτων, τὸ συνέδριο ἀσχολήθηκε καὶ μὲ τὸ θέμα «Παιδεία καὶ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξη» καὶ κατέληξε στὶς ἀκόλουθες ἀποφάσεις:

1) Βασικὴ κατεύθυνση πρέπει νὰ εἶναι ὁ συνδυασμένος προγραμματισμὸς οἰκονομίας καὶ παιδείας, καθολικὸς καὶ μακροπρόθεσμος.

2) Ἡ μέθοδος πού πρέπει νὰ ἐφαρμοστεῖ γιὰ νὰ ἀναδιάρθρωθεῖ ἡ παιδεία μας εἶναι ὁ γενικὸς ἐκπαιδευτικὸς προγραμματισμὸς, πού θὰ τείνει στὴν ἁρμονικὴ ἀνάπτυξη ὅλων τῶν βαθμίδων τῆς παιδείας καὶ θὰ ἀφορᾷ τὸ ὅλο ἐκπαιδευτικὸ σύστημα.

3) Ἀναγνωρίζουμε καὶ ὑποστηρίζουμε τὴν προτεραιότητα τῶν δαπανῶν γιὰ τὴν παιδεία πού πρέπει νὰ πάρουν παραγωγικὸ χαρακτήρα. Αὐτὸ θὰ γίνεῖ ἂν συνδυαστεῖ ἡ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξη καὶ ὁ προγραμματισμὸς τῆς μὲ τὸ πρόγραμμα ἀναδιάρθρωσης τῆς παιδείας.

4) Τὸ πρόβλημα τῆς ἐξεύρεσης τῶν πόρων χρηματοδότησης γιὰ ἐπενδύσεις στὴν παιδεία, ἀντιμετωπίσθηκε ἀπὸ τὸ Δ' Πανσπουδαστικὸ Συνέδριο, ὅπου προτάθηκαν μερικὲς πηγές πόρων (μείωσις τῶν στρατιωτικῶν δαπανῶν, πάταξις τῆς φοροδιαφυγῆς, ἐσωτερικὸ ἢ διεθνὲς δάνειο, βοήθεια ἀπὸ διεθνεῖς ὀργανισμοὺς, ὅπως ἡ ΟΥΝΕΣΚΟ κλπ.). Οἱ προτάσεις αὐτὲς ἀντιστοιχοῦν σὲ μιὰ δεδομένη πραγματικότητα. Ὅσον θὰ ἀναπτύσσεται ἡ οἰκονομία, θὰ ἐξευρίσκονται καινούργιοι πόροι χρηματοδότησης τῶν ἐπενδύσεων στὴν παιδεία.

5) Ἡ χώρα μας εἶναι ὑπὸ ἀνάπτυξη καὶ αὐτὸ ἐπιβάλλει τὴν υἱοθέτησις λύσεων ἀνάλογων πρὸς τὶς λύσεις πού δίδονται στὶς ὑποανάπτυκτες καὶ ἡμιανάπτυγμένες χώρες, προσαρμοσμένες ὅμως στὰ δεδομένα κοινωνικο-οἰκονομικὰ πλαίσια τῆς χώρας.

6) Ἡ υἱοθέτησις αὐτῶν τῶν λύσεων πρέπει νὰ ὀδηγεῖ σὲ ρυθμοὺς οἰκονομικῆς ἀνάπτυξης τῆς χώρας, τέτοιους, πού νὰ ἐπιτυγχάνουν, ἀφ' ἑνός, τὴν κάλυψιν τῆς διαφορᾶς οἰκονομικοῦ ἐπιπέδου καί, ἀφ' ἑτέρου, τὴν πραγματοποίησιν ρυθμῶν οἰκονομικῆς ἀνάπτυξης, ἀνάλογων μὲ τὶς προοδευτικὲς χώρες τῆς Εὐρώπης.

7) Τὸ Α' Συνέδριον τῆς ΕΦΕΕ τόνισε ἰδιαίτερα τὴν ἀνάγκη ἰσόρροπης ἀνάπτυξης βιομηχανίας καὶ γεωργίας, πού θὰ ἐπι-

τευχθεῖ μὲ τὴν ἐκβιομηχάνισιν τῆς χώρας, τὴν ἐπιστημονικὴν γεωργικὴν καὶ κτηνοτροφικὴν καλλιέργειαν καὶ τὴν δημιουργίαν ἐνεργειακῆς θάλασσης. Ἡ ἀνάγκη ἰδρύσεως βαρεῖας βιομηχανίας (μεταλλουργίας, κατασκευῆς μηχανῶν) καὶ γενικότερα ἡ δημιουργία κατάλληλου βιομηχανικοῦ κλίματος, εἶναι ἐπιτακτικὴ γιὰ τὴν οἰκονομικὴ ἀνάπτυξιν τῆς χώρας καὶ τὴν ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς ἀναδιάρθρωσιν τῆς παιδείας.

8) Ἰδιαίτερα ἐπέμεινε στὴν ἀνάγκη ἀνάπτυξης καὶ ἄρσης τῶν ἀνασχαιτικῶν παραγόντων τῆς οἰκονομικῆς ἀνάπτυξης, πού εἶναι πρωταρχικὰ ἡ ἀποικιακὴ μορφή ἐισδοχῆς ξένου κεφαλαίου καὶ τὰ ὀργανωμένα συμφέροντα στὸ ἐσωτερικὸν καὶ ἐξωτερικόν. Μιὰ βασικὴ προϋπόθεσις αὐτῆς τῆς ἄρσης θὰ ἐπιτευχθεῖ μὲ τὴν ἐθνικοποίησιν βασικῶν κλάδων τῆς παραγωγῆς, πού θὰ διοικοῦνται μὲ ἰσότιμη συμμετοχὴ ἐκπροσώπων τῶν παραγωγικῶν τάξεων. Τὸ μέτρο αὐτὸ μπορεῖ νὰ ληφθεῖ ἀμέσως στὸν τομέα τῆς ἐνεργειακῆς παραγωγῆς.

9) Τέσσερα κεφάλαια πρέπει νὰ περιέχει ὁ προγραμματισμὸς τῆς παιδείας, πού θὰ εἶναι μακροπρόθεσμος καὶ ὀλοκληρωμένος, μὲ τὴν ἀναγκαίαν ὅμως ἐλαστικότητα γιὰ τὴν προσαρμογὴν στὰ νέα ἐπιστημονικοτεχνικὰ δεδομένα:

α) Καθορισμὸς τῶν προσανατολισμῶν τῆς παιδείας μας.

β) Ὀργανωτικὴ διάρθρωσις τῆς ἐκπαίδευσίνης μας.

γ) Τὸ τεχνικὸ πρόβλημα, δηλαδὴ ἡ κεφαλαιουχικὴ οἰκοδομὴ τῆς ἐκπαίδευσιν.

δ) Τὸ πρόβλημα ἐμψυχου ὑλικοῦ, πού θὰ ἐπανδρώσει τὴν ἐκπαίδευσιν σ' ὅλους τοὺς τομεῖς.

10) Ἡ ὀλοκλήρωσις τοῦ αἰτήματός μας περιέχεται στὸ σύνθημα «Προγραμματισμὸς τῆς Παιδείας μέσα στὰ πλαίσια ἐνὸς εὐρύτερου ἐθνικοῦ προγραμματισμοῦ». Ἡ πραγματοποίησις αὐτοῦ τοῦ αἰτήματος προϋποθέτει τὴν κατάργησιν τῶν οἰκονομικῶν, τῶν κοινωνικῶν καὶ πολιτικῶν ἐμποδίων πού καταδυναστεύουν τὴν ἑλληνικὴν κοινωνίαν.

11) Ἐπιβάλλεται ἡ ἰδρύσις φορέων οἰκονομικοῦ καὶ ἐκπαιδευτικοῦ προγραμματισμοῦ. Ἡ κατοχύρωσις τοῦ δημοκρατικοῦ χαρακτήρος τοῦ οἰκονομικοῦ προγραμματισμοῦ θὰ πραγματοποιηθεῖ μὲ τὴν ἰσότιμη συμμετοχὴ τῶν παραγωγικῶν τάξεων σ' αὐτὸν καὶ τὶς ἀνάλογες θεσμολογικὰς κατοχυρώσεις. Στὸν φορέα τοῦ οἰκονομικοῦ προγραμματισμοῦ θὰ συμμετέχουν μὲ ψῆφο ἰσότιμη ἀντιπρόσωποι τῶν φοιτητῶν. Ἡ συμμετοχὴ τους θεμελιώνεται στὴν ἀναγνώρισιν τῆς παραγωγικότητος τῆς πνευματικῆς ἐργασίας τους.

12) 'Η ανώτατη παιδεία πρέπει να είναι διαρθρωμένη σε τρία στάδια. Στο πρώτο στάδιο θα δίνεται γενική θεωρητική κατάρτιση, στο δεύτερο ειδίκευση σε όρισμένο κλάδο της επιστήμης. Τέλος θα ακολουθεί ο μεταπτυχιακός κύκλος σπουδών όπου σε ειδικά 'Ινστιτούτα 'Ερευνών θα εφαρμόζονται οι επιστημονικές γνώσεις στα συγκεκριμένα προβλήματα του τόπου.

13) Τέλος προϋπόθεση οργανωτική 'Υλων αυτών είναι η έθνικοποίηση της παιδείας μας σ' όλες τις βαθμίδες της, ώστε να γίνει δυνατή η έναρμόνιση του προσανατολισμού της προς τον γενικότερο οικονομικό, κοινωνικό και πολιτιστικό προσανατολισμό της χώρας.

ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΓΕΩΛΟΓΙΚΟΥΣ ΧΑΡΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

'Ο κ. Παρασκευαΐδης στο άρθρο του «ό Γεωλογικός χάρτης («Σύγχρονα θέματα», τεύχος 9, σελ. 325), ενω στην αρχή γράφει, πολύ σωστά, ότι η κριτική πρέπει να γίνεται με τρόπο, που να βοηθάει την επιστήμη, ξεχασε δυστυχώς πολύ γρήγορα, πριν ακόμα τελειώσει το άρθρο του, την άποψή του και παρασύρθηκε μόνος του στην «άρνητική και ξερή τακτική», ώστε το άρθρο του να γίνει τελικά λίβελλος.

'Αναγκάζομαι να απαντήσω στο άρθρο του, τόσο για να αποκαταστήσω την αλήθεια, όσο και για να βοηθήσω τους νεαρούς επιστήμονες στην όρθη και γόνιμη κριτική, στον αυτοσεβασμό και στην έκτιμηση της δουλειάς των άλλων.

Στο δεύτερο δημοσίευσμά μου για τον όρυκτό πλούτο της χώρας, που έκανα στα «Σ.Θ.» τεύχος 7, έγραφα στη σελ. 23: «... 'Η χώρα μας δεν έχει μελετηθεί και έξερευνηθεί αρκετά. Μόλις το 1954 έγινε δυνατό να ενσωματωθούν τα γνωστά γεωλογικά στοιχεία, που αποτέλεσαν βάση για το χάρτη με κλίμακα 1 : 500.000. Τα περισσότερα στοιχεία, που απέτέλεσαν βάση για το χάρτη αυτό ήσαν τουλάχιστον κατά 50 χρόνια παλαιότερα και ένα μεγάλο μέρος πάνω από 70 χρόνια...». Αυτά ο κ. Παρ. θεώρησε σαν «μεγάλο λόγο», που «άχρηστεύει τον χάρτη για την έρευνα, γιατί είναι πολύ φυσικό, όποιος πληροφορηθεί από ένα σοβαρό επιστήμονα, πώς ο χάρτης αυτός πήρε σαν βάση στοιχεία παλιά, 50 και 70 χρονών, να χαρακτηρίσει τον χάρτη άχρηστο και άκατάλληλο για μεταλλευτική έρευνα, που θα θρει καινούργια κοιτάσματα». Συνεχίζοντας γράφει, ότι είχα υποχρέωση ακολουθώντας άλλη μέθοδο, που εφαρμόζεται άλλοι, να μιλήσω με χειροπιαστά στοιχεία, δείχνοντας, αν με δυσκόλεψε ο χάρτης στην έρευνα, που μου δόθηκε εύκαιρία να κάνω.

'Όσοι διάβασαν τα σχετικά μου δημοσιεύματα στα «Σ.Θ.», θα είδαν ότι εγώ προσπάθησα να αποδείξω, ότι στη χώρα μας υπάρχει μεγάλος όρυκτός πλούτος και

έπιπλέον μεγάλες πιθανότητες να θρεθούν και άλλα μεταλλεύματα, γιατί η χώρα μας δεν έχει έρευνηθεί τόσο πολύ, όσο άλλες. Το ζήτημα του γεωλογικού χάρτη, αν είναι δηλαδή κατάλληλος ή όχι για μια συστηματική μεταλλευτική έρευνα, δεν με άπασχόλησε στην περίπτωση αυτή καθόλου. Ούτε καν τον χρησιμοποίησα στην έρευνά μου, για να γράψω το δημοσίευμα για τον όρυκτό πλούτο. Αυτό φαντάζομαι να το ξέρει ο κ. Παρ., γιατί τα σχετικά στοιχεία τα πήρα και εγώ απ' ευθείας από τις πρώτες πηγές. Είναι γνωστό, ότι, και σήμερα ακόμη, όσοι ασχολούνται με την Πελοπόννησο συμβουλευονται τον χάρτη του PHILIP PSON. παρ' όλον που θγήκε το 1891, χωρίς να έμποδίζονται από τις παλαιές αντιλήψεις του για την γεωλογία της Πελοποννήσου. Με την ίδια άνεση χρησιμοποιούνται σήμερα ο χάρτης του LEPSIUS για την 'Αττική του 1893 και του DEPRAT για την Εύβοια του 1904. Μέχρι χθές ακόμα, πριν θγούν οι χάρτες των Γάλλων γεωλόγων, χρησιμοποιούσαμε τον χάρτη του PHILIP PSON για την 'Ηπειρο και Θεσσαλία, του 1897. Επίσης χάρτη του ίδιου για τις Κυκλάδες, Β. Σποράδες και Σκύρο, του 1901, καθώς και τους χάρτες του PARTSON για την Κέρκυρα, Κεφαλληνία, Ζάκυνθο και Λευκάδα του 1887 - 1890 κλπ.

Αυτό που δυσκολεύει τους γεωλόγους στη χρησιμοποίηση των παλαιών αυτών χαρτών είναι, ότι είναι σπάνιοι και δυσεύρετοι. 'Όλοι τους, ακόμα και αυτός ο Παπαβασιλείου για τη Νάξο του 1909, έχουν εκδοθεί στο έξωτερικό. Την ανάγκη ενός γεωλογικού χάρτη της χώρας μας, προσιτού σε όλους, θέλησε να καλύψει, λίγα χρόνια πριν το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, η Γεωλογική 'Υπηρεσία του 'Υπουργείου 'Εθνικής Οικονομίας με την έκδοση του Γενικού Γεωλογικού Χάρτου της 'Ελλάδος, σε κλίμακα 1 : 400.000, έπιμελεία του Διευθυντού της Γ. Γεωργαλά. Δυστυχώς θγήκαν μόνον 8 φύλλα. Μετά την άπελευθέρωση η ανάγκη της έκδόσεως ενός γενικού γεωλογικού χάρτη έγινε πιο έπιτακτική. 'Ο Λιάτσικας, Δ)ντής τότε της Γεωλογοκικής 'Υπηρεσίας, έβγαλε το Γενικό Γεωτεκτονικό και Μεταλλευτικό Χάρτη της 'Ελλάδος σε κλίμακα 11.250.00, έκδοση Ούνρρα 1947, με προοπτική ίσως να συνεχίσει την έκδοση του γενικού γεωλογικού χάρτη. Λεπτομέρειες δεν ξέρω, γιατί εκείνη την έποχή θρισκόμουν μακριά από την 'Αθήνα. 'Επειτα από μερικά χρόνια, το καλοκαίρι του 1952, που γύρισα στην 'Αθήνα, πληροφορήθηκα από το δημοσίευμα του κ. Παρ. «Νικ. Λιάτσικας, η ζωή και το έργο του», 1951, ότι ο Λιάτσικας είχε έισηγηθεί στην 'Υπηρεσία Συντονισμού 'Εφαρμογής Σχεδίου 'Ανασυγκροτήσεως την σύνταξη ενός γεωλογικού χάρτη της 'Ελλάδος και ότι η σύνθεση του χάρτη αυτού είχε άνατεθεί στο γεωλόγο Η. Παρασκευαΐδη. Επίσης ότι ο RENZ δέχτηκε να συνεργασθεί και να υπογράψει τον χάρτη αυτό στη βάση «να

δοθούν στην κοινή χρήση συγκεντρωμένα όλα τα γνωστά γεωλογικά στοιχεία». Η έκδοση του χάρτη αυτού έγινε το 1954 από το Ίνστιτούτο Γεωλογίας και Έρευνών Υπεδάφους με τη λεζάντα: «Συνετάγη επί τη θάσει υπάρχοντων στοιχείων και εργασιών του Ίνστιτούτου Γεωλογίας υπό Ο. RENZ Ν. Λιάτσικα, Ή. Παρασκευαΐδη.

Δέν πιστεύω νά ἀμφιβάλλει κανείς, ὅτι στήν ἔκδοση αὐτή θά ἔχουν συμπεριληφθεῖ ὅλα τὰ γνωστά ὡς τότε γεωλογικά στοιχεία, πού ἦσαν σκόρπια σέ διάφορα περιοδικά. Ἐπίσης δέν θέλω νά ἀμφισβητήσω, ὅτι κατὰ τήν σύνταξη τοῦ χάρτη αὐτοῦ θά ἔγινε κριτική ἐπεξεργασία τοῦ ὕλικου, ὡστε «ὁ χάρτης αὐτός νά εἶναι μιᾶ ἐνότητα σφιχτοδεμένη καί ὄχι μωσαϊκό ἀπό παλιά κομμάτια κολλημένα τὸ ἓνα πάνω στό ἄλλο». Δέν χωράει ὅμως καμμιά ἀμφιβολία, ὅτι ἡ σύνταξη γεωλογικοῦ χάρτου μιᾶς μεγάλης περιοχῆς βασίζεται στους ὑπάρχοντες τοπικούς χάρτες. Οἱ προσθήκες, διορθώσεις κλπ. ἀπό στοιχεία σκόρπια σέ διάφορα περιοδικά, ἀκόμα καί μερικές διαδρομές στό ὕπαιθρο, εἶναι ἀπλῶς ἓνα ρετουσάρισμα στό χάρτη. Οἱ τοπικοί ὅμως γεωλογικοί χάρτες, πού ὑπῆρχαν γιά τήν Ἑλλάδα μέχρι τὸ τέλος τοῦ 1953, πού τελείωσε ἡ σύνταξη τοῦ χάρτη 1 : 500.000, ἦσαν στήν πλειοψηφία τους παλαιοὶ τουλάχιστον 50 χρόνων. Ἐδῶ πρόκειται γιά κουκιά μετρημένα, ὡστε νά μὴ μπορεῖ κανείς νά τὸ ἀμφισβητήσει. Ἐπομένως δέν ἀξιολογῶ τὰ στοιχεία «μέ περιεργη ἐλαφρότητα» ὅταν γράφω ὅτι τὰ περισσότερα στοιχεία, πού ἀπετέλεσαν θάση γιά τὸ χάρτη αὐτὸ ἦσαν τουλάχιστο κατὰ 50 χρόνια παλαιότερα.

Πιο κάτω, σελ. 326, ὁ κ. Παρ. μου σημειώνει μιᾶ ἄλλη «ἀταξία», ὅτι σέ μιᾶ ἐργασία μου γιά τήν Πελοπόννησο δίνω τὸν χάρτη τῆς ξεσηκωμένο ἀπὸ τὸ χάρτη 1 : 500.000 Ρέντς, Λιάτσικα, Παρασκευαΐδη, με τὴ λεζάντα ἀπὸ κάτω: «κατὰ Φίλιππον καί Ρέντς με τροποποιήσεις Κισκύρα, γιατί δέν θέλω νά ξέρω» τοὺς ἄλλους συντάκτες, πού εἶναι καί οἱ σωστοί, γιατί ὁ Φίλιππον δίνει διαφορετικὴ εἰκόνα γιά τήν Πελοπόννησο καί ὁ Ρέντς λίγο ἀσχολήθηκε μ' αὐτή».

Ὁ χάρτης ὅμως, πού εἶναι στήν ἐργασία μου γιά τήν Πελοπόννησο, δέν ἔχει καμμιά σχέση με τὸ χάρτη 1 : 500.000, Ρέντς, Λιάτσικα, Παρασκευαΐδη. Εἶναι πιστὴ ἀντιγραφή ἐνὸς μέρους ἀπὸ τὸ χάρτη 1 : 1.525.000 τοῦ Ρέντς, ἔκδοση Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, 1940. Ὅταν θάλλει κανείς τὸν ἓνα χάρτη πάνω στόν ἄλλο, θά δει, ὅτι συμπίπτουν σέ ὅλα τους τὰ σημεῖα, με ἐξαίρεση τίς προσθήκες καί τροποποιήσεις, πού ἔκανα ὁ ἴδιος. Οἱ τροποποιήσεις αὐτές δέν προῆλθαν ἀπὸ τὸ χάρτη Ρέντς, Λιάτσικα, Παρασκευαΐδη, ὡστε νά κάνω μνεῖα καί αὐτῶν τῶν ὀνομάτων, ἀλλὰ στηρίχθηκαν τόσο στίς δικές μου, παλαιές καί πρόσφατες ἐρευνες, ὅσον καί στίς πολὺ παλαιότερες τοῦ Φίλιππον. Γι' αὐτὸ ἔκρινα ὀρθόν

νά ἀναφέρω στήν λεζάντα καί τὸ ὄνομά του. Ἐπομένως ὁ κ. Παρ. ἔχει ἄδικον, ὅταν μοῦ προσάπτει τήν κατηγορία, ὅτι στήν συγκεκριμένη αὐτὴ περίπτωση δέν θέλω νά ξέρω «τοὺς ἄλλους συντάκτες, πού εἶναι καί οἱ σωστοί». Ἡ κατηγορία αὐτὴ εἶναι ἀσύστατη καί ἀδικαιολόγητη τήν στιγμή πού οἱ γεωλόγοι γνωρίζουν, ὅτι ὁ χάρτης αὐτός εἶναι ἐργασία τοῦ RENZ δημοσιευμένη τὸ 1940.

Μιᾶ τέτοια λοιπὸν κατηγορία, πού δέν δημοσιεύεται μάλιστα σέ γεωλογικὸ περιοδικό, ὡστε νά λάβουν γνώση ὅλοι οἱ γεωλόγοι, δέν μπορεῖ νά χαρακτηρισθεῖ, σάν κριτική, πού βοηθάει καί προάγει τήν ἐπιστήμη. Οὔτε καί ἡ φράση «ἀρέσουν πιὸ πολὺ στό φίλο κύριο Κισκύρα τὰ δυὸ ξένα ὀνόματα ἀπὸ τὰ ἑλληνικά» μπορεῖ νά θεωρηθεῖ σάν ἔκφραση σοβαρῆς κριτικῆς. Ὁμολογῶ, ὅτι περίμενα ἀπὸ τὸν κ. Παρ. κάτι τὸ καλύτερο, δηλαδή μιᾶ θάσιμη καί γόνιμη, ἀλλὰ ὄχι στενόκαρδη καί φθηνῆς ποιότητος κριτική.

ΔΗΜ. ΚΙΣΚΥΡΑΣ

ΤΑ ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ ΤΟΥ Γ' ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΤΩΝ ΙΔΙΩΤ. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

Στις 26 - 28 Ἀπριλίου πραγματοποιήθηκε στήν Ἀθήνα τὸ Γ' τακτικὸ Συνέδριο τῆς Ὁμοσπονδίας Ἰδιωτικῶν Ἐκπαιδευτικῶν Ἑλλάδος, τήν ὁποῖαν ἀποτελοῦν οἱ Σύλλογοι Ἰδιωτικῶν Ἐκπαιδευτικῶν Ἀθῆνας καί Βορείου Ἑλλάδος, ὁ Σύλλογος Ἐκπαιδευτ. Λειτουργῶν Ἐπαγγελματικῆς καί Τεχνικῆς Ἐκπαιδεύσεως (ΣΕΛΕΤΕ), ὁ Σύλλογος Ἐκπαιδευτικῶν Οἰκιακῆς Οἰκονομίας, ὁ Σύλλογος Ἐκπαιδ. Προσωπικοῦ Φροντιστηρίων Ξένων Γλωσσῶν, ὁ Σύλλογος Ἑλλήνων Καθηγητῶν τοῦ Γαλλικοῦ Ἰνστιτούτου.

Τὴν πρώτην ἡμέρα, πού ἦταν ἡ πανηγυρικὴ τοῦ Συνεδρίου μίλησε ὁ πρόεδρος τῆς Ὁμοσπονδίας κ. Γ. Μωραΐτης καί σέ συνέχεια ἐχαιρέτισαν τοὺς ἰδιωτ. ἐκπαιδευτικούς καί τὸ Συνέδριο ἐκπρόσωποι τῶν Κομμάτων καί ἄλλοι ἐκπαιδευτικοὶ παράγοντες πού εἶχαν προσκληθεῖ. Τίς ὑπόλοιπες ἡμέρες ἔγιναν οἱ εἰσηγήσεις σύμφωνα με τὸ πρόγραμμα τῆς ὀργανωτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Συνεδρίου καί ἀκολούθησαν συζητήσεις. Τέλος διατυπώθηκαν τὰ πορίσματα, πού στὰ κύρια σημεῖα τους εἶναι τὰ παρακάτω.

Α'. Σχετικὰ με τήν ἐκπαιδευτικὴ μεταρρύθμιση πού ἐξάγγειλε ἡ Κυβέρνηση. α) «Θεωρεῖ σπουδαιότητα κατὰκτησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ καί θετικὸν στοιχεῖον εἰς τήν πολιτικὴν τῆς παρούσης Κυβερνήσεως τὴν Δωρεάν Παιδείαν καί τὴν διακήρυξιν τῆς ἐννεαετοῦς ὑποχρεωτικῆς ἐκπαιδεύσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ». β) «Πιστεύει ὅτι ἡ καθιέρωσις τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ Ἀπολυτηρίου εἶναι δυνατόν νά συντελέσῃ εἰς τὴν ἐξύψωσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Σχολείου καί νά ἀποκαταστήσῃ τὸ κύρος τῶν

έξετάσεων εις την χώραν μας». γ) «Νομίζει ότι η Κυβέρνησις προβαίνει εις την εκπαιδευτικήν μεταρρύθμισιν θεβιασμένως και ότι όπως προκύπτει εκ των μέχρι τουδε στοιχείων, δεν υπάρχει πλήρης μελέτη του θέματος». δ) «Επειδή η άποτυχία οιασδήποτε εκπαιδευτικής μεταρρυθμίσεως θα βαρύνη καταθλιπτικώς επί της εκπαιδευτικής μας ζωής, πιστεύει ότι οιαδήποτε μεταρρυθμιστική προσπάθεια (τύπος σχολείου, αναλυτικόν πρόγραμμα, Ακαδημαϊκόν Απολυτήριον, βιβλία κλπ.) πρέπει νά χωρήση λελογισμένως και προπαντός, ανεξαρτήτως της εφαρμογής της, νά γίνη αντικείμενον δημοσίας ύπευθύνου συζητήσεως, ώστε νά επιτευχθῆ ἡ καλύτερα δυνατή λύσις και νά διαφωτισθῆ ὁ ἑλληνικός λαός, διὰ τὸν ὁποῖον ἡ παιδεία ἀποτελεῖ δικαίωμα και ὑποχρέωσιν». Και ε) «Ἐχει ἀπόλυτον θεβαιότητα ὅτι τότε εἶναι δυνατόν νά ἐπιτύχη ἡ εκπαιδευτική μεταρρυθμισις, ὅταν τὸ πνευματικόν δυναμικόν της παιδείας μας ἀποτελέσῃ αντικείμενον τῆς πρώτης κυβερνητικῆς φροντίδος. Τοῦτο πρέπει, εις τὰ πλαίσια τοῦ νέου μισθολογίου, ν' ἀποκτήσῃ τὸ προβάδισμα εις τὴν ὑπαλληλικὴν ἱεραρχίαν. Λόγω δὲ τοῦ λεπτοῦ λειτουργήματος τὸ ὁποῖον ἐπιτελεῖ, πρέπει νά ληφθῆ μέριμνα, ὡστε νά πραγματοποιεῖται συνεχῆς ἐκσυγχρονισμὸς αὐτοῦ καθ' ὅλους τοὺς δυνατοὺς τρόπους.

Σὲ συνέχεια τὸ Συνέδριο στὰ πορίσματα τοῦ ἐπισημαίνει τοὺς στόχους τῆς εκπαιδευτικῆς μεταρρύθμισις. Αὐτοὶ πρέπει νά εἶναι: 1) Ἐξύψωσις τοῦ διδακτικοῦ προσωπικοῦ με παράλληλη ἐνίσχυσις τῆς ἀνώτερης και ἀνώτατης παιδείας και ἰδιαίτερα τῶν σχολῶν ποὺ προετοιμάζουσι τὰ στελέχη τῆς παιδείας. Στὸ σημεῖο αὐτὸ καταδικάζει ἀπόλυτα τὰ διετῆ φροντιστήρια γιὰ καθηγητὲς τῆς Φυσικῆς, ποὺ μελετᾶ νά θεσπίσῃ ἡ Κυβέρνησις. 2) Ἡ ἱκανοποίησις τῶν ἀναγκῶν τῆς Βασικῆς και Μέσης παιδείας σὲ κτίρια και ἐποπτικὰ μέσα. 3) Ὁ καθορισμὸς, ὕστερα ἀπὸ ἐπιστημονικὴ μελέτη, τοῦ τύπου σχολείου ποὺ «προσιδιάζει εις τὰς ἑλληνικὰς συνθήκας». 4) Ἡ καθιέρωσις τῆς Δ η μ ο τ ι κ ῆ ς γ λ ὡ σ σ α ς σ' ὅλους τοὺς βαθμοὺς τῆς Παιδείας και ἡ καταπολέμησις τῆς ἀγλωσσίας, ποὺ «βαρύνει τὸ Ἑλληνικὸν Σχολεῖον και ἀποτελεῖ ἔθνικόν και πολιτιστικόν κίνδυνον.

Β'. Σχετικὰ με τὴν κατάστασις ποὺ ἐπικρατεῖ ἐπὶ τὴν Ἰδιωτικὴν Ἐκπαίδευσιν, ποὺ λειτουργοὶ της εἶναι οἱ συνέδριοι, διαπιστώνουσι τὸ χάος και τὶς παρανομίαις, τὴν ἔλλειψιν ἢ ἀνεπαρκῆ ἐποπτεῖαν τῆς πολιτείας, τὴν ἔλλειψιν ἀσφάλειας γιὰ τὴ ζωὴ τῶν ἐργαζομένων στὰ ἰδιωτικὰ σχολεῖα, τὴν ἀπὸ κάθε ἄποψη ἀσυδοσία, ποὺ κυριαρχεῖ ἐπὶ τὴν ἰδιωτικὴν ἐπαγγελματικὴν ἐκπαίδευσιν, τὶς ἀυθαιρεσίαις και τὶς ἀθλιότητες στὰ «αὐτονομαζόμενα Ἴνστιτούτα ξένων γλωσσῶν» στὰ ὁποῖα λείπει κάθε ἴχνος ἐποπτείας. Γι' αὐτὸ κι' ἐκφράζει τὸ συνέδριο τῶν εκπαιδευτικῶν λειτουργῶν τὴ λύπη «διὰ τὴν

ἀτυχῆ σύνθεσιν τῆς Ἐπιτροπῆς πρὸς ἐξυγίανσιν τῆς Ἰδιωτικῆς Ἐκπαίδευσιν (εἰς τὴν ὁποῖαν ἐπεκράτησεν, ὡς ἐκ τῆς συνθέσεώς της, τὸ Λυκειαρχικὸν στοιχεῖον) και τὸν ἀνεπιτυχῆ χειρισμὸν τῶν προβλημάτων ἐκ μέρους τοῦ ὑπευθύνου διοικητικοῦ παράγοντος, ὡστε νά μὴ ὑπάρχη ἐποικοδομητικὴ πρότασις πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν προβλημάτων». Παράλληλα, ὅμως, οἱ συνέδριοι, ἐκφράζοντας τὶς βαθύτερες ἐλπίδες τους, διατηροῦν «εἰς τὸ ἀκέραιον τὴν ἐμπιστοσύνην των εἰς τὴν πολιτικὴν ἡγεσίαν τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας, ἐκ μέρους τοῦ ὁποῖου ἀναμένει συντόμως τὴν λύσιν συμφώνως πρὸς τὰς ἐπαγγελίας τῆς Κυβερνήσεως».

Γ'. Σχετικὰ με τὴν βελτίωσις τῆς κατάστασις ἐπὶ τὴν ἰδιωτικὴν ἐκπαίδευσιν, τὸ συνέδριο διατυπώνει τὴν πεποίθησιν του ὅτι αὐτὴ συνίσταται ἐπὶ τὴν κατοχύρωσις τοῦ διδακτικοῦ προσωπικοῦ ἐπὶ τὴν καταβολὴν τοῦ μισθοῦ του ἀπὸ τὰ Δημόσια Ταμεῖα, ποὺ θὰ τὸν εἰσπράττουσι ἀπὸ τὰ σχολεῖα σὰν δημόσιον ἔσοδον ἐπὶ τὴν συνταξιοδότησιν ἀπὸ τὸ Δημόσιον Ταμεῖον, ἀφοῦ μεταφερθοῦν σ' αὐτὸ οἱ καταθέσεις τους στὸ ΙΚΑ, και ἐπὶ τὴν συμμετοχὴν τους στὰ ταμεῖα συντάξεων τῶν Δημοσίων Ἐκπαιδευτικῶν ἐπὶ τὴν ὑποχρεωτικὴν ἔξοδο τῶν ἰδιωτ. εκπαιδευτικῶν μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῶν 65 χρόνων τῆς ἡλικίας τους ἐπὶ τὴν ἱεράρχησιν τοῦ διδακτ. προσωπικοῦ ἐπὶ τὴν παιδευτικὴν ἐργασίαν τοῦ σχολείου ἐπὶ τὴν καθιέρωσις τοῦ θεσμοῦ αἵρετοῦ εκπαιδευτικοῦ συμβούλου ἀπὸ τὸν κλάδον τῶν ἰδιωτικῶν εκπαιδευτικῶν ἐπὶ τὸ δικαίωμα, ὕστερα ἀπὸ ἐκλογή, μετεκπαίδευσιν ἰδιωτ. εκπαιδευτικῶν, ὅπως γίνεται και στοὺς δημοσίους ἐπὶ τὴν συμμετοχὴν ἰδιωτ. εκπαιδευτικῶν ἐπὶ τὴν ἐπιτροπὴν ἐξετάσεων γιὰ τὸ Ἀκαδημαϊκὸ Ἀπολυτήριον.

Τὸ συνέδριο, λαβαίνοντας ὑπ' ὄψιν, ὅτι ἡ ἐφαρμογὴ τῶν νέων μέτρων γιὰ τὴν παιδείαν, ποὺ ἐξάγγειλε ἡ Κυβέρνησις θὰ ἔχει δυσμενεῖς ἐπιπτώσεις ἐπὶ τὴν λειτουργίαν τῶν ἰδιωτικῶν σχολείων και κατὰ συνέπειαν ἐπὶ τὴν ἐργασίαν τῶν ἰδιωτ. εκπαιδευτικῶν, ζητεῖ: 1) «Ὅπως οἱ λειτουργοὶ τῆς ἰδιωτ. ἐκπαίδευσιν μετατάσσονται εἰς τὴν Δημοσίαν Ἐκπαίδευσιν, ἀναγνωριζομένου τοῦ χρόνου ὑπηρεσίας εἰς τὴν Ἰδιωτ. Ἐκπαίδευσιν ὡς ἐνεργοῦ, ὡς και τοῦ βαθμοῦ αὐτῶν διὰ τὴν προαγωγήν και τὴν συνταξιοδότησιν. 2) Ὅπως αἱ πραγματοποιηθεῖσαι μέχρι τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ μέτρου κρατήσεις τοῦ ΙΚΑ μεταφερθῶσι εἰς τὸ Δημόσιον Ταμεῖον, πρὸς κάλυψιν τῆς συνταξιοδοτήσεως και τῶν ὑποχρεώσεων πρὸς τὰ ἀσφαλίστικὰ ταμεῖα».

Συνεχίζοντας, σὰν τέταρτον κεφάλαιον τῶν πορισμάτων, τὸ συνέδριο τῶν Ἰδ. Ἐκπαιδευτικῶν ἀσχολεῖται με τὰ μέτρα ποὺ πρέπει νά ληφθοῦν γιὰ τὴν βελτίωσις τῆς Ἰδιωτικῆς Τεχνικῆς και Ἐπαγγελματικῆς Ἐκπαίδευσιν. Γιὰ νά πάσῃ τὸ χάος, ἡ ἀυθαιρεσία και ἡ ἀσυδοσία ποὺ κυριαρχεῖ ἐπὶ τὴν ἰδιωτ. ἐπαγγελματικὴν και τεχνικὴν ἐκπαίδευσιν προτείνει σειράν μέτρων προστα-

σίας και κατοχύρωσης του διδακτικού προσωπικού της, καθώς και τα μέτρα για την εξασφάλιση της κατάρτισης των μαθητών. Τέλος προτείνει μέτρα για την αντιμετώπιση της κατάστασης στα Φροντιστήρια Ξένων Γλωσσών και του προβλήματος της οικιακής οικονομίας.

Η πολιτεία, μέσω του Υπουργείου Παιδείας, πρέπει να μελετήσει προσεκτικά τα πορίσματα του Γ' Τακτικού Συνεδρίου των Ίδιωτικών Εκπαιδευτικών. Έφ' όσον, είτε από αδυναμία της είτε από άποψη αρχής, επιτρέπει την άσκηση της παιδευτικής λειτουργίας στην Ίδιωτική Πρωτοβουλία, ενώ επιβάλλεται να είναι δικό της αποκλειστικό προνόμιο, θα πρέπει, δίχως ταλαντεύσεις, να λύσει τα προβλήματα, όπως τα θέτουν οι ιδιωτικοί εκπαιδευτικοί. Θα πρέπει ακόμη να λάβει υπόψη και τις παρατηρήσεις του κλάδου στο γενικό θέμα της Παιδείας και την πρότασή του για σύγκληση ενός συνεδρίου όλων των εκπαιδευτικών λειτουργών της χώρας, για να συζητήσει την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση.

Ο ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΕΛΛΗΝΩΝ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ (ΣΑΔΑΣ)

Ο Σύλλογος Ελλήνων Αρχιτεκτόνων (ΣΑΔΑΣ) συνεχίζει — όπως φαίνεται από την αναπτυσσόμενη δραστηριότητα και της νέας Διοίκησής του — από προχωρημένες θέσεις την προσπάθεια να ανακοπεί ή καταστροφική πολιτική, ή αδιαφορία και η διοικητική ανεπάρκεια, που άνθισαν μέσα στο ανάλογο πολιτικοκοινωνικό - οικονομικό κλίμα και προκάλεσαν την αντιπολεοδομική διάθρωση, την αναρχία του Αττικού Λεκανοπεδίου, την εγκατάλειψη των επαρχιακών πόλεων και την έρήμωση της υπαίθρου.

Ο Σύλλογος Αρχιτεκτόνων είχε προτείνει σειρά διοικητικών - οργανωτικών μέτρων (που εκφράζουν της απόψεις της Διοίκησής του στον τομέα της Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Κατοικίας).

Τέτοια μέτρα ήταν:

1. Η ίδρυση Υπουργείου Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Κατοικίας, υπό ώριμους όρους, που τους θεωρεί βασική προϋπόθεση για την επιτυχή λειτουργία του.

2. Η ίδρυση επιστημονικών οργάνων με τη μορφή Αυτόνομων Οργανισμών Έρευνών και Γνωμοδοτήσεων, όπως:

α) Το Ίνστιτούτο Χωροταξικών και Πολεοδομικών Μελετών με αρμοδιότητα την οργάνωση έρευνών συνθετικής έποπτείας και τη διεύρυνση και συντονισμό των Προγραμμάτων Χωροταξίας - Πολεοδομίας στα πλαίσια του εθνικού προγραμματισμού οικονομικού και κοινωνικού.

β) Το Κέντρο Αρχιτεκτονικών και Πολεοδομικών Έρευνών σε άμεση εξάρτηση από το Σύλλογο Αρχιτεκτόνων με αρμοδιότητα τη δημιουργία συστήματος θεωρητικών έρευνών επί προβλημάτων που ή

προώθησή τους θα επιδράσει στην ανάπτυξη του επιπέδου των Ελλήνων Αρχιτεκτόνων και Πολεοδόμων και θα προωθήσει την επίλυση σοβαρών θεμάτων οικονομικού, κοινωνικού και πολιτικού ενδιαφέροντος.

Ο ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ

Η νέα Διοίκηση επιδιώκει να δραστηριοποιήσει το μεγάλο αριθμό των πολιτικών μηχανικών της πρωτεύουσας γύρω από προβλήματα, που έχουν ιδιαίτερη σημασία για την ανάπτυξη της χώρας και ανάγονται στην αρμοδιότητά τους και στον κύκλο των ενδιαφερόντων τους. Παράλληλα, συνεχίζει την προάσπιση των καλών έννοουμένων επαγγελματικών συμφερόντων και τις προσπάθειες για τη λύση ποικίλων προβλημάτων του κλάδου. Έχει ακόμη προγραμματισθεί η σύγκληση Α' Πανελλαδικού Συνεδρίου Ελλήνων Πολιτικών Μηχανικών, που θα γίνει ύστερα από καλή προσυνεδριακή προετοιμασία.

Η χώρα περιμένει και δικαιούται να περιμένει από τους μηχανικούς, σαν κλάδο τεχν. επιστημόνων εξαιρετικής σημασίας για την οικονομική ανάπτυξή της, το έντονο ενδιαφέρον τους και την αποφασιστική συμβολή τους για την αντιμετώπιση, την τοποθέτηση, τη μελέτη και λύση σειράς οικονομικοτεχνικών προβλημάτων, καθώς και για την οργάνωση (μέσα στις ειδικές εθνικές ιδιομορφίες της ελλην. οικονομίας και της στάθμης τεχνικής ανάπτυξής της) της εκτέλεσης των αντίστοιχα απαιτούμενων έργων.

Σημειώνουμε ακόμη την ιδιαίτερη συμβολή του Συλλόγου Πολιτικών Μηχανικών, σαν εκπροσώπου του πιο πολυαριθμού και σημαντικού τεχνικού επιστημονικού κλάδου της χώρας, στη λύση του δξύτατου από κάθε πλευρά προβλήματος της «Τεχνικής Παιδείας στην Ελλάδα» και την άμεμπτου επιστημονικού ήθους συνεργασία του με τους άλλους τεχνικούς κλάδους όλων των βαθμίδων, πάνω στη βάση ενός σαφούς καθορισμού υποχρεώσεων και δικαιωμάτων των μελών του τεχνικού κόσμου της χώρας και με σκοπό τη δημιουργία μίας αποδοτικής για τη χώρα και την ανάπτυξη τεχνικής παιδείας.

ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ Ή ΕΠΙΒΙΩΣΙΣ

Τον Δεκέμβριο του 1961, το πρώτο Συνέδριο των Αρχιτεκτόνων, στους Δελφούς, εξήτασε το θέμα της ραγδαίας αύξησης του πληθυσμού, στην Αθήνα, και έκήρυξε την ανάγκη μίας ανάλογης πολεοδομικής μελέτης, που να καλύψει τις ανάγκες μίας μεγαλοπόλεως 6 έως 7 εκατομμυρίων κατοίκων, γιατί τόσους προβλέπεται πως θα έχει η Αθήνα στις αρχές του 21ου αιώνα, δηλαδή έπειτα από 36 μόλις χρόνια.

Τὸ θέμα αὐτὸ ξανάρχεται πάλι στὴν ἐπικαιρότητα μὲ τὴ σειρά τῶν ὀμιλιῶν ποὺ ὠργάνωσε, στὶς ἀρχές Μαΐου 1964, τὸ Ἰνστιτούτο Δοξιάδη. Στὶς ὀμιλίες αὐτὲς ἀνεπτύχθη καὶ πάλιν ἡ ἀνάγκη νὰ μελετηθῆ ἀπὸ τῶρα ἓνα νέο πολεοδομικὸ σχέδιο μιᾶς πόλεως ποὺ θὰ ἔχη πληθυσμὸ πέντε ἑκατομμύρια κατοίκους, καὶ ποὺ θὰ φθάνη, σὲ ἕκταση, ἕως τὴ Χαλκίδα, καὶ ποὺ τὸ οἰκονομικὸ της κέντρον θὰ ἔχη μετατεθῆ κάπου στὸ Τατόι. Γιατί, μὲ τὴν ἐξέλιξη ποὺ παίρνει ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἀθήνας, ὄχι μόνον νὰ κυκλοφοροῦν, ἀλλὰ οὔτε καὶ νὰ ἀναπνέουν δὲν θὰ μποροῦν οἱ κάτοικοι αὐτῆς τῆς ὑδροκεφαλικῆς μεγαλοπόλεως, ἢ «Οἰκουμενοπόλεως», ὅπως τὴν χαρακτήρισε ὁ κ. Δοξιάδης.

Συγχρόνως περίπου μὲ τὸ Συνέδριον τῶν Ἀρχιτεκτόνων, μόλις ἀνεκοινώθησαν τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἀπογραφῶν τοῦ 1961 καὶ τοῦ 1951, τοὺς πιθανοὺς κατοίκους τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τὶς προσεχεῖς δεκαετίες, καὶ τὴν σχετικὴ διερεύνηση τὴν δημοσίευσαν τὰ «Νέα» σὲ τρία ἄρθρα, τὸν Φεβρουάριον 1962, μὲ τὸν γενικὸ τίτλο «Ὅταν μιλοῦν οἱ ἀριθμοί». Ἀπὸ τὴν διερεύνηση αὐτὴν προκύπτει ὅτι ἡ αὔξησις τοῦ πληθυσμοῦ μέσα στὴν δεκαετία 1951 - 1961 εἶναι:

1. Γιά τὸ σύνολο τῆς Χώρας 755.750 ἄτομα, ἢτοι 9,9%.

2. Γιά τὴν περιοχὴ Πρωτεύουσας, 474.120 ἄτομα, ἢτοι 34,4%.

3. Γιά ὅλη τὴν ὑπόλοιπη Χώρα, 281.630 ἄτομα, ἢτοι 4,5%.

Στὴν ἴδια δεκαετία μετανάστευσαν 250 χιλ. ἄτομα στὸ ἐξωτερικὸ (178.000 ἀπὸ τὶς ἐπαρχίες καὶ 72.000 ἀπὸ τὴν πρωτεύουσα), καὶ ἄλλα 185.000 ἄτομα μετανάστευσαν ἀπὸ τὴν ἐπαρχία στὴν πρωτεύουσα. Ἐν ὄλῳ δηλαδὴ ἔφυγαν ἀπὸ τὴν ἐπαρχία 363 χιλιάδες ἄτομα, εἴτε στὸ ἐξωτερικὸ εἴτε στὴν πρωτεύουσα.

Ἐπελόγησα κατόπιν ὅτι, ἂν ἡ διόγκωσις τῆς Ἀθήνας σὲ θάρος τῆς ὅλης χώρας ἐξακολουθήσῃ μὲ τὸν ἴδιον ρυθμὸ καὶ στὶς ἐπόμενες δεκαετίες, ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἀθήνας θὰ φθάσῃ: Τὸ ἔτος 1971 σὲ 2.533.000 κατοίκους, τὸ 1981 σὲ 3.432.000 καὶ τὸ 1991 σὲ 4.613.000 κατοίκους. Περίπου δηλαδὴ στὰ ὕψη ποὺ προβλέπει ὁ κ. Κ. Δοξιάδης. Καὶ προχωρώντας ἀκόμη περισσότερο, θρῆκα πῶς τὸ ἔτος 2034, ΟΛΟΣ ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἑλλάδος, ποὺ θὰ πρέπει νὰ εἶναι τότε 17 ἑκατομμύρια, θὰ ἔχη συγκεντρωθῆ στὴν Πρωτεύουσα, ἐνῶ ἡ ὑπαιθρος θὰ ἔχει τελείως ἐρημωθῆ!

Γιά νὰ μὴ θεωρηθῶ ὅμως ἀνισόρροπος, ἔσπευσα νὰ προσθέσω ὅτι ὁ ὑπολογισμὸς αὐτὸς δὲν μπορεῖ νὰ ἔχη καμμιά πρακτικὴ ἀξία, εἶναι ἀπλῶς ἓνα «ἀριθμητικὸν παίγνιον», διότι δὲν εἶναι πρακτικῶς δυνατὸν νὰ ζήσῃ ἓνας πληθυσμὸς χωρὶς παραγωγὴν. Καὶ στὴν Ἑλλάδα, χώρα γεωργικὴ, μόνον ἡ ὑπαιθρος παράγει.

***

Οἱ Ἀρχιτέκτονες καὶ στὸ συνέδριον τῶν

Δελφῶν, καὶ τώρα πάλι, στὸ Ἰνστιτούτο Δοξιάδη, εἶδαν αὐτὸ τὸ φαινόμενον τῆς ΦΥΓΗΣ ὡς ἓνα φαινόμενον ἀνεξάρτητον, καὶ ἐξ ἴσου ἀναπότρεπτον ὅπως τὰ φυσικὰ φαινόμενα, ὅπως ἓνα σεισμὸν, λ.χ., μπροστὰ στὸν ὁποῖον εἴμαστε τελείως ἀνίσχυροι, καὶ δὲν μᾶς μένει παρὰ νὰ φροντίσωμε γιὰ τὴν περίθαλψη τῶν θυμάτων. Ἐδέχθησαν ὡς κάτι μοιραῖο καὶ ἀναπότρεπτο ὅτι τὸ ἔτος 2000 ἢ Ἀθήνα θὰ ἔχη πέντε ἢ ἕξι ἑκατομμύρια κατοίκους. Καὶ τὸ μόνον ποὺ τοὺς ἀπασχολεῖ εἶναι πῶς θὰ κυκλοφοροῦν, πῶς θὰ ἀναπνέουν καθαρὸν ἀέρα, καὶ πῶς θὰ ζοῦν κάπως ἄνετα οἱ ἀπόγονοί μας ἔπειτα ἀπὸ 36 χρόνια. Καὶ γι' αὐτὸ κρίνουν πῶς τὸ πιὸ προέχον ζήτημα εἶναι νὰ μεταβληθῆ ἀπὸ τώρα τὸ πολεοδομικὸ σχέδιο αὐτῆς τῆς τερατώδους κεφαλῆς μὲ τὸ ἀτροφικὸ σῶμα, καὶ ζητοῦν νὰ πείσουν γι' αὐτὸ τὴν πολιτικὴν ἡγεσίαν τῆς χώρας.

Φυσικὸ εἶναι νὰ ἐπιηρεάζωνται οἱ Ἀρχιτέκτονες ἀπὸ τὴν ἐπιστήμη των, καὶ εἰδικώτερα οἱ πολεοδόμοι ἀπὸ τὴν εἰδικότητά των. Ὅμως ἡ πολιτικὴ ἡγεσία τῆς χώρας πρέπει νὰ ἰδῆ τὸ θέμα γενικώτερα, νὰ ἐρευνήσῃ τὴν αἰτία τοῦ φαινομένου αὐτοῦ τῆς ΦΥΓΗΣ, ποὺ δὲν εἶναι οὔτε μοιραῖο οὔτε ἀναπόφευκτο, ἀλλὰ εἶναι ἓνα ποὺ σοβαρὸ σύμπτωμα τῆς ἐπικίνδυνης πολιτικῆς καὶ οἰκονομικῆς νόσου. Καὶ νὰ πιστέψῃ ὅτι, ἂν δὲν καταπολεμήσῃ τὴ ρίζαν τοῦ κακοῦ, ἂν δὲν ἀνακόψῃ αὐτὸ τὸ ρεῦμα τῆς ΦΥΓΗΣ, ἂν δὲν σταματήσῃ καὶ τὴν κεντρόφυγα καὶ τὴν κεντρομόλο μετανάστευση, τὸ πολεοδομικὸ σχέδιο ποὺ θὰ μελετήσουν οἱ πολεοδόμοι μας θὰ εἶναι ἄχρηστο, διότι, πρὶν ἀπὸ τὸ ἔτος 2000, ἡ ἐρήμωσις τῆς ὑπαιθρου θὰ ἔχη ἐπιφέρει τὴν πλήρη κατάρρευσιν τῆς οἰκονομίας μας, ποὺ θὰ ἐπιταχύνεται μὲ διαρκῶς αὐξανόμενον ρυθμὸ.

Ἢδη ἀπὸ τὸν καιρὸ τῆς τελευταίας ἀπογραφῆς, Μάρτιος 1961, ἕως σήμερα, ὁ ρυθμὸς πρὸς τὴν κατάρρευση ἔχει ἀλλάξῃ σημαντικὰ: Ἡ μετανάστευση πρὸς τὸ ἐξωτερικὸ, ποὺ στὴ δεκαετία 1951 - 1961 ἦταν 25.000 ἄτομα τὸν χρόνον, στὸ ἔτος 1963 ξεπέρασε τὰ 100.000 ἄτομα. Γιά τὴ μετανάστευση πρὸς τὴν πρωτεύουσα δὲν ἔχω στοιχεῖα, ἀλλὰ δὲν νομίζω ὅτι ἀκολούθησε ρυθμὸ πολὺ διαφορετικὸ.

Ποιά εἶναι ἡ αἰτία τῆς νόσου, αὐτὸ τὸ εἶπαμε καὶ τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1962, στὰ ἄρθρα τῶν «Νέων»:

«Ὅλοι ξεύρουμε, ἕως τὸ 1940, ὅτι ἡ Ἑλλάς εἶναι γεωργικὴ χώρα, ὅτι τὰ 2)3 τῶν κατοίκων της, δηλαδὴ 4.800.000 κάτοικοί της, ἢ 1.500.000 παραγωγικῶς ἐργαζόμενα ἄτομα, ἀποζοῦσαν ἀπὸ τὴν γεωργία. Ἀγροτικὰ μηχανήματα ὑπῆρχαν τότε ἐλάχιστα, καὶ οἱ γεωργικὲς ἐργασίαι ἐγίνοντο μὲ τὰ ἐργατικὰ χέρια, εἴτε τῶν ἰδίων τῶν καλλιεργητῶν, εἴτε τῶν ἀκτημόνων ἀγροτῶν, ποὺ εἰργάζοντο μὲ μεροκάματο. Συχνὰ δὲν ἀρκοῦσαν οἱ ντόπιοι, καὶ ζητούσαμε ἐργάτες ἀπὸ τὸ ἐξωτερικὸ: Ἐγὼ ὁ ἴδιος θυμᾶμαι καραβάνια ἐργατῶν ἀπὸ τὴν

Ἰαλβανία στὸν κάμπο τῆς Ἰηλείας, στὴν Πελοπόννησο.

Μὲ τὰ χρόνια, ἀφ' ἑνὸς ὁ γεωργικὸς κλῆρος, ποὺ μοιραζόταν μὲ κάθε νέα γενεά, δὲν ἔφθανε γιὰ νὰ ζήσουν οἱ νέες οἰκογένειες. Ἀφ' ἑτέρου τὰ γεωργικὰ μηχανήματα ποὺ πλήθυναν μεταπολεμικά, ἀχρήστευσαν τὰ ἐργατικὰ χέρια σὲ διαρκῶς ἀξανανόμηνο ποσοστὸ. Δημιουργήθηκε μιὰ ὀξεῖα μορφή ἀνεργίας, ἐνῶ δὲν ὑπῆρχε σχεδὸν καμμιά βιομηχανία γιὰ νὰ ἀπορροφήσῃ τοὺς ἀνέργους. Ἀντίθετα, οἱ βιομηχανικὲς χῶρες ποὺ εἶχαν καταστραφῆ ἀπὸ τὸν πόλεμο, ζητοῦσαν ἐργατικὰ χέρια, κι' ἔτσι ἄρχισε ἡ ΦΥΓΗ. Μὲ εἰδικὰ συνεργεῖα ἐδιάλεξαν οἱ ξένοι τοὺς νέους, τοὺς ὑγιεῖς, τοὺς ἐπιδεκτικοὺς εἰδικεύσεως ἀγρότες μας καὶ τοὺς πῆραν στὶς χῶρες τους, ἐνῶ οἱ ἄλλοι, οἱ κατωτέρας ἱκανότητές ἐργάτες, μετανάστευσαν κι' αὐτοὶ στὰ ἀστικά κέντρα γιὰ νὰ θροῦν κάποια δουλειά, κατὰ κανόνα μὴ παραγωγική, οἱ περισσότεροι δὲ ἀπ' αὐτοὺς καταφεύγουν στὴν πρωτεύουσα. Στὴν ὑπαιθρο ἔμειναν, ἀνεργοὶ ἢ ὑποαπασχολούμενοι, ἐλάχιστοι μόνον ἐργάτες, μὲ μηδαμινὴ σχεδὸν ἀπόδοση ἐργασίας καὶ μὲ ἀσήμαντη ἀγοραστικὴ ἱκανότητα, καὶ ἀκόμη ἔμειναν οἱ μὴ παραγωγικοὶ ἄνθρωποι, οἱ γέροι, καὶ τὰ γυναικόπαιδα τῶν μεταναστῶν. Τὸ «ἐργασιακὸν δυναμικόν», γιὰ τὸ ὁποῖο μιλοῦσαμε πρὶν ἀπὸ μερικὰ χρόνια, δὲν ὑπάρχει πιά, καὶ ξεύρω ἀπὸ ἄμεση προσωπικὴ μου ἀντίληψη πόσο δύσκολο εἶναι σήμερα νὰ θρεθοῦν ἐργάτες στὴν ὑπαιθρο.

Βρισκόμαστε σὲ πλήρη εἰκόνα μαρασμοῦ.

Βέβαια, ὅλες οἱ χῶρες πέρασαν τὸ στάδιο τῆς μετάβασης ἀπὸ τὴν χειρωνακτικὴν στὴν μηχανικὴ καλλιέργεια, ἀλλὰ στὶς προηγμένες χῶρες ἡ μηχανοποίηση τῆς γεωργίας ἐγίνε σύγχρονα μὲ τὴν ἀνάπτυξη τῆς βιομηχανίας καὶ οἱ ἀγρότες ἀπερροφήθησαν ὁμαλά. Στὶς χῶρες τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης, ἧοῦ ὅταν ἐπεκράτησαν τὰ σοσιαλιστικὰ καθεστῶτα, ἦσαν οἱ περισσότερες ὑποανάπτυκτες, ἡ ἀναπροσαρμογὴ τῆς οἰκονομίας ἦταν πολὺ σκληρὴ, ἀλλὰ ἡ πρώτη καὶ κυριώτερη φροντίδα ὄλων τῶν σοσιαλιστῶν ἡγετῶν ἦταν ἀκριβῶς ἡ ταχύτατη ἀνάπτυξη τῆς βιομηχανίας, ποὺ ἔφερε τὰ σημερινὰ καταπληκτικὰ ἀποτελέσματα. Μὰ καὶ σὲ ἄλλες χῶρες τέως καθυστερημένες καὶ ὑποανάπτυκτες, ὅπως ἡ Αἴ-

γυπτος, ἡ Ἰνδία κλπ., καὶ σ' αὐτές οἱ νέοι ἡγέτες των φρόντισαν νὰ προωθήσουν πρὸ παντὸς τὴ βιομηχανία των. Ἐμεῖς οἱ Ἰλληνοὶ ἔχομε τὸ θλιβερότερο προνόμιο, νὰ μείνωμε τελευταῖοι ἀπὸ ὄλους τοὺς Εὐρωπαίους, πρὶν πρὸς ἀπὸ πολλοὺς Ἀσιάτες καὶ Ἀφρικανούς, καθυστερημένοι, ὑποανάπτυκτοι.

Ἡ πολιτικὴ μας ἡγεσία ἔχει ἐκφρασθῆ ὅτι εἶναι ἀπαραίτητη ἡ «ιεράρχηση τῶν ἀναγκῶν». Αὐτὴ ἐπομένως θὰ κρίνῃ τώρα ἂν προέχει ἡ ἀνάγκη μιᾶς πολεοδομικῆς μελέτης τῆς «οἰκουμενοπόλεως» τῶν πέντε ἑκατομμυρίων κατοίκων, ποὺ προϋποθέτει τὴν ὀριστικοποίησιν καὶ τὴν ἐπιδείνωσιν τοῦ σημερινοῦ μαρasmus τῆς χώρας, ἢ, ἂν, τουναντίον, ἐπιβάλλεται μιὰ μελέτη σοβαρῆς ἐκβιομηχανίσεως τῆς χώρας, μὲ προγραμματισμένο ἀντικειμενικὸ σκοπὸ τὴν παραγωγικὴν ἀπασχόλησιν ὅσο τὸ δυνατόν περισσότερων ἀνέργων, καὶ ἐπομένως τὸ στάμα τῆς διαρροῆς, ἀρχικά, καὶ τὴν ἀντιστροφή τοῦ ρεύματος ἔπειτα, ἀπὸ τὴν πρωτεύουσα πρὸς τὰ νέα βιομηχανικὰ κέντρα ποὺ ἀναγκαστικῶς θὰ ἰδρυθοῦν στὰ σημεία ὅπου ὑπάρχουν οἱ πρῶτες ὕλες.

Βέβαια, ἡ ἐκβιομηχανίση δὲν γίνεται ἀμέσως, οὔτε καὶ σὲ σύντομο χρονικὸ διάστημα, χρειάζονται χρόνια. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸ εἶναι θέμα τῆς μελέτης. Ἄν π.χ. ἀπὸ τὴ μελέτη φανῆ ὅτι τὸ στάμα τῆς διαρροῆς μπορεῖ νὰ ἐπιτευχθῆ ἕως τὸ 1975, καὶ ἕως τότε ὁ πληθυσμὸς τῆς πρωτεύουσας θὰ ἔχη φθάσῃ τὰ τρία ἑκατομμύρια, ἀνάλογο θὰ εἶναι καὶ τὸ πολεοδομικὸ σχέδιο ποὺ θὰ χρειασθῆ. Ἄλλωστε μὲ τὴ σημερινὴ ἰλιγγιώδη ἐξέλιξη τῆς τεχνικῆς, τὸ πολεοδομικὸ σχέδιο δὲν ἐπηρεάζεται μόνον ἀπὸ τὸν ἀριθμὸ τῶν κατοίκων, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰ τεχνικὰ μέσα τῆς κάθε ἐποχῆς. Ἄλλες ἦσαν οἱ ἀνάγκες μιᾶς πόλεως ἐνὸς ἑκατομμυρίου κατοίκων τὴν ἐποχὴ τοῦ μόνιπου, ἄλλες οἱ ἀνάγκες μιᾶς σημερινῆς πόλεως ἴσου ἀριθμοῦ κατοίκων, καὶ ἄλλες θὰ εἶναι οἱ ἀνάγκες μιᾶς ἀνάλογης πόλεως ἔπειτα ἀπὸ 36 χρόνια. Καὶ εἶναι πολὺ δυσκολώτερο νὰ μαντεύσῃ κανεὶς τὴν ἐξέλιξη τῆς τεχνικῆς παρὰ τὴν ἐξέλιξη τοῦ πληθυσμοῦ. Τόσο δύσκολο, ποὺ θὰ πρέπει ἴσως τὰ σχέδια αὐτὰ νὰ γίνωνται μὲ μολύβι, καὶ ὄχι μὲ μελάνη, ἔτσι ποὺ νὰ μποροῦν νὰ τροποποιοῦνται κάθε τόσο.

ΠΛΑΤΩΝ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛΙΔΗΣ
Πολιτικὸς Μηχανικὸς